

Ārlietu ministra Edgara Rinkēviča uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2020. gada 23. janvārī

Publicēts: 23.01.2020.

Ziņas

Vairāk attēlu skatīt: www.flickr.com

Ļoti cienītā sēdes vadītāja,
godātais Saeimas prezidij,
godātais Ministru prezidenta kungs,
cienītās deputātes un godātie deputāti,
ministri,
ekselences!

“Un visa plašā pasaule / Ir liela, smaga asara.” Šie dzejnieka Jāņa Poruka vārdi trāpīgi izteic pašreizējo starptautisko stāvokli.

Spriedzes pieaugums Tuvajos Austrumos un citur pasaulē arī šogad ietekmēs gan reģionālo, gan globālo drošības situāciju un

mūsu valsts ārpolitisko darbākārtību. Latvijas ieskatā turpmākais samilzušo pretrunu risinājums, tostarp Irānas jautājums, ir panākams tikai politiskā dialoga un diplomātijas ceļā.

Tikpat būtiska būs situācijas attīstība Sirijā, Jemenā, Libijā un Venecuēlā. Lai arī Normandijas formātā ir panākts zināms progress Minskas vienošanos izpildē un sagūstīto personu apmaiņā, tomēr situācija Ukrainā nav kardināli mainījusies. Krievijas agresīvā politika Ukrainā turpinās.

Nevar ignorēt arī klimata pārmaiņas, kuru viens no galvenajiem cēloņiem ir cilvēka faktors. Kūstošie ledāji Arktikā, milzīgais piesārņojums jūrās un okeānos, ilgstošie un postošie ugunsgrēki Austrālijā, Āfrikā un Amazones mūža mežos rada neatgriezeniskus zaudējumus visam dzīvajam uz mūsu planētas.

Lai mazinātu cilvēka postošo ietekmi uz vides piesārņojumu, nepietiek ar skaļiem lozungiem vai politiku un diplomātu pieņemtām rezolūcijām. Risinājums ir tikai kopēja un solidāra visu valstu līderu un sabiedrību izpratne par nepieciešamību pasargāt mūsu planētu no iznīcības. Tāpēc ir atbalstāmi jaunās Eiropas Komisijas priekšlikumi Eiropas Zaļajam kursam, lai panāktu reālu klimata neitralitāti.

Savukārt Ķīnas pieaugošā iesaiste globālajos procesos rada gan iespējas, gan arī izaicinājumus. Ķīna intensīvi investē Eiropas kritiskajā infrastruktūrā, iegūstot kontroli pār uzņēmumiem, kā arī palielinot savu klātbūtni Eiropas kaimiņos, Arktikā un Āfrikā. Ķīna ir Eiropas partneris un sāncensis vienlaikus.

“Pasaules mieru nav iespējams nosargāt bez radošām pūlēm, kas ir samērīgas ar briesmām, kuras to apdraud.” Šiem “Eiropas tēva” Robēra Šūmaņa deklarācijas vārdiem, kurai šogad atzīmēsim septiņdesmito gadskārtu, ir jābūt centrā ikviena politiķa un diplomāta darbā.

Lai cik dramatisks liktos pērnais gads, tieši pūles un centieni saglabāt starptautisko kārtību, drošību un mieru arī šogad būs īpaši vajadzīgi reģionālajiem un globālajiem spēlētājiem, tostarp Eiropas Savienībai, Amerikas Savienotajām Valstīm, Ķīnai, Indijai un Krievijai.

Godātie kolēģi!

Šodien aprit tieši gads, kopš Saeima apstiprināja Ministru prezidenta Krišjāņa Kariņa valdību. Viens no valdības darbības deklarācijas atslēgvārdiem ir “drošība”. Un tas nav nejauši izvēlēts. Tas ir īpaši attiecināms, domājot par mūsu valsts sociālekonomisko, finanšu stabilitātes, militāro, iekšējo un ārējo drošību.

Latvijas ārpolitikas mērķis ir nemainīgs: stiprināt Latvijas drošību un labklājību, veicinot Eiropas Savienībai ģeogrāfiski tuvu un nozīmīgu reģionu stabilitāti, drošību un prognozējamību.

Latvijas ārpolitiskā doktrīna balstās šādos elementos –

Pirmkārt, aktīvi veidot Eiropas Savienību kā ģeopolitisku spēlētāju, kas spēj ietekmēt gan globālus, gan reģionālus procesus. Eiropas Savienībai ir jāķļūst par vērtību, klimata un drošības lielvaru. Mums ir jāspēj projicēt stabilitāti mūsu kaimiņreģionos. Eiropas Savienībai ir jāattīsta sava drošības kapacitāte.

Otrkārt, Amerikas Savienotās Valstis ir un būs mūsu stratēģiskais sabiedrotais gan politiskos, gan ekonomiskos, gan drošības jautājumos. Bez ASV klātbūtnes nedz Eiropas, nedz Baltijas, nedz Latvijas drošība nav iespējama. Mēs darīsim visu, lai stiprinātu transatlantisko saiti ar ASV un Kanādu. Mēs atbalstīsim tās iniciatīvas, kas veicina sadarbību ar mūsu Ziemeļamerikas sabiedrotajiem un Eiropu; lielu potenciālu redzam, piemēram, Trīs Jūru iniciatīvā.

Treškārt, Latvija stingri iestājas par starptautisko tiesību un likuma varas principu ievērošanu starptautiskajās attiecībās.

Ceturtkārt, mēs iestājamies par visaptverošu politisko un ekonomisko sadarbību Ziemeļu un Baltijas valstu reģionā.

Piektkārt, mēs veicinām stabilitātes un drošības telpas izvēšanu gan Eiropas Austrumu, gan Dienvidu kaimiņreģionos. Mēs

atbalstām gan Eiropas Savienības, gan NATO paplašināšanos, ja tiek izpildīti visi kritēriji, un ticam, ka tas nāk par labu mums un kandidātvalstīm.

Visbeidzot, mēs esam gatavi sadarbībai ar valstīm, ar kurām mums ir būtiskas domstarpības, jo ticam, ka atklāts un godīgs dialogs, kas ir balstīts savstarpējā cieņā un atbilst pušu interesēm, ir pamats attiecību veidošanai. Tas nenozīmē kompromisus principiālos jautājumos.

Dāmas un kungi!

Latvijas aktīva dalība starptautiskajās organizācijās, īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijā, Eiropas Savienībā, NATO un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā jeb OECD ir viens no instrumentiem, lai stiprinātu mūsu valsts suverenitāti, tiesiskumu, drošību un ekonomisko izaugsmi.

Mūsu stratēģiskais partneris Amerikas Savienotās Valstis sniedz nenovērtējamu atbalstu mūsu aizsardzībai. Tāpat mūsu sabiedrotie no citām NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm, jo īpaši Kanādas, kā arī Spānijas, Itālijas, Čehijas, Polijas, Slovēnijas, Slovākijas, Albānijas un Melnkalnes.

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas ASV praktiskā iesaiste mūsu reģiona drošības stiprināšanā nekad nav bijusi tik liela un jūtama kā šobrīd. Paldies mūsu draugiem un sabiedrotajiem par Latvijas drošības stiprināšanu!

Cienītās deputātes un godātie deputāti!

Nav šaubu, ka pēc breksita gan Eiropas Savienībai, gan Apvienotajai Karalistei nāksies iet cauri jaunai institucionālai un politiskai transformācijai, taču šis faktors nedrīkst ietekmēt Eiropas Savienības turpmāko vienotību kritiski izšķirošos jautājumos.

Mēs atbalstīsim aktīvu Eiropas Savienības darbu pie nākotnes attiecību līguma ar Apvienoto Karalisti, jo Latvijai ir būtiski nostiprināt ciešas turpmākās attiecības ar Lielbritāniju, ņemot vērā mūsu drošības un ekonomiskās intereses, nozīmīgo valstspiederīgo kopienu, kura tur dzīvo un strādā.

Lai kā dažam labam gribas domāt, taču pēc breksita procesa Eiropas Savienība neklūs par vēstures artefaktu. To līdzās citiem eksponātiem novietos Eiropas muzejā Briseles centrā ar uzrakstu, citējot nu jau leģendāru britu politiķi, – “Es reiz biju nākotne”. Tāpēc mums būs jāiegulda liels darbs Eiropas nākotnes veidošanā.

Šeit lielu cerību lieku uz Eiropas nākotnes konferences organizēšanu. Taču diskutējot atcerēsimies arī Šūmaņa vārdus: “Eiropa neizveidos uzreiz vai saskaņā ar vienotu plānu. (..) To veidos konkrēti sasniegumi”!

Dāmas un kungi!

Latvija Eiropas Savienībā ir jau vairāk nekā piecpadsmit gadus. Ir pienācis brīdis, kad esam pietiekami pieredzējuši un varoši ne tikai sekot Eiropas Savienības politikām, bet spēt tās ietekmēt atbilstoši Latvijas interesēm. Vairākās jomās Latvija ir līdere dezinformācijas apkarošanas un kibernetikas drošības jomās.

Līdz ar jauno Eiropas Komisiju ir definētas jaunas politiskās prioritātes, kas ir Eiropas zaļais kurss, ekonomika cilvēku labā, digitālā laikmeta Eiropa un spēcīga Eiropa pasaulē.

Latvija atbalsta Eiropas Savienības paplašināšanos, jo tā atbilst Latvijas ilgtermiņa interesēm un garantē demokrātijas un tiesiskuma nostiprināšanos, drošību un stabilitāti mūsu kaimiņreģionos. Protams, Eiropas Savienībai ir robežas. Tā nav bezizmēra. Eiropas Savienības paplašināšanās politikai ir jābūt atvērtai tām valstīm, kas atbilst iestāšanās kritērijiem, īpaši Ziemeļmaķedonijai un Albānijai.

Latvija arī turpmāk atbalstīs mūsu draugus no Austrumu partnerības valstīm – Armēniju, Azerbaidžānu, Baltkrieviju, Gruziju,

Moldovu un Ukrainu. Latvija arī turpmāk iestāsies par iesaldēto konfliktu risināšanu, valstu teritoriālās nedalāmības principu ievērošanu. Latvija arī konsekventi ievēros Krimas prettiesiskās aneksijas neatzišanas politiku.

Gan Eiropas Savienības, gan Rietumbalkānu, gan Austrumu partnerības valstu vadībām ir jāsaprot, ka Eiropas Savienība nozīmē fundamentālas pamatvērtības – brīvība, demokrātija un likuma vara. Tas ir arī jautājums par cilvēktiesību standartiem, izpratni par patiesu demokrātiju un brīvu pilsonisko sabiedrību. Citiem vārdiem sakot, eiropiešiem ir jārikojas kā eiropiešiem.

Dāmas un kungji!

Vēlos pēc iespējas ātrāk pieredzēt to dienu, kad Latvija Eiropas Savienības kopējā budžetā vairāk iemaksās, nekā saņems. Taču šobrīd galvenais uzdevums ir panākt mums labvēlīgus nosacījumus nākamajā Eiropas Savienības daudzgadu budžetā.

Budžetu ietekmēs gan Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības, gan jaunās prioritātes. Vienlaikus jau tagad ir skaidrs, ka arī nākamajā daudzgadu budžeta periodā Latvija saņems vairāk, nekā iemaksās.

Līdz ar Latvijas ekonomisko izaugsmi un izmaiņām Eiropas Savienības budžeta struktūrā ir jāmainās arī Latvijas institūciju, pašvaldību, uzņēmēju un sabiedrības uztverei par Eiropas Savienības līdzekļu piesaisti. Latvijai jāspēj attīstīt spējas piesaistīt finansējumu no jaunajām Eiropas Savienības programmām.

Aicinu visas nozares iesaistīties un aktīvi diskutēt par Latvijas tālākās attīstības virzieniem sasaistē ar jaunās Eiropas Komisijas definētajām prioritātēm. Turpmāk, lai piesaistītu Eiropas Savienības finansējumu, būs jābūt radošākiem un aktīvākiem.

Jau nākamajā septiņu gadu perspektīvā ir jāspēj sagatavot tādus projektus, kas būs ar augstu pievienoto vērtību un spēš konkurēt ar citiem projektiem finansējuma piesaistē.

Latvijā ir daudz radošu cilvēku un izcilu ideju, kas nešaubīgi ir Eiropas un pasaules līmenī. Mūsu valstī jau šobrīd viens no visstraujāk augošajiem eksporta segmentiem ir informācijas tehnoloģiju preču un pakalpojumu eksports.

Latvijai ir daudz lielisku jaunuzņēmumu. Mums ir visas iespējas kļūt par līderi 5G tehnoloģiju ieviešanā. Un tas ir jāizmanto, jo 5G ir stāsts par globālo sāncensību Eiropas Savienības un visas pasaules mērogā.

Godātie deputāti!

Tieši pirms gada no šīs tribīnes sacīju, ka cīņa ar finanšu noziegumiem un starptautisko sankciju ievērošana ir vispārpieņemta norma rietumu finanšu pasaulē. Ja kāda valsts to neievēro, tirgus mehānismi vai citas valstis no tās norobežojas. Cīņa pret finanšu noziegumiem ir svarīga ne tikai tāpēc, ka to prasa likums, bet vispirms tāpēc, ka apkarot finanšu noziegumus ir pareizi.

Pagājušajā gadā Latvija ir paveikusi ļoti daudz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas apkarošanas jomā. Pērnais gads bija reālas rīcības gads. No Latvijas puses sekoja ātrs un profesionāls darbs, savedot kārtībā tiesību aktu un sankciju koordinācijas politikas procesu.

Vakar publicētajā "*Moneyval*" novērtējumā līdzšinējais darbs ir vērtēts ar pluss zīmi. Lai gan darbs vēl nav pabeigts, tomēr ceram, ka līdzšinējais veikums būs pienācīgi novērtēts arī turpmāk.

Ir svarīga neiecietīga attieksme pret naudas atmazgāšanu. Ir jāpieliek pietiekamas pūles, lai, cik vien tas iespējams, atklātu un apturētu šādas naudas plūsmas. Vienlaikus nedrīkst nonākt situācijā, ka tiek pārspīlēts un cieš godīga uzņēmējdarbība.

Šajā ziņā Latvijā jāturpina strādāt, lai radītu visus nepieciešamos priekšnoteikumus, lai valsts kopā ar privāto sektoru rastu konkrētus risinājumus un risku pārvaldība kļūtu samērīgāka.

Mūsu līdzšinējā pieredze un 2018. gada satricinājumi finanšu sektorā norāda uz vienu būtisku mācību. Ja gribam, lai mūs uztver par nobriedušu valsti, tad arī jāuzvedas nevis kā pusaudzīm, kurš savu istabu sakopj tikai tad, kad vecāki trešo reizi sabļauj, bet kā pieaugušajam, kurš apjēdz, ka neviens cits viņa vietā māju netīrīs. Mēs nedrīkstam atslābt!

Godātie Saeimas deputāti!

Latvijas pieredze rāda, ka izaugsme un labklājības pieaugums iet roku rokā ar atvērtību pasaulei, uzticamu sabiedroto klātbūtni un spēju pieņemt atbildīgus lēmumus Latvijas kā tirdzniecības partnera un investīciju vietas pievilcībai.

Nevar atļauties dreifēt kādā bezvēja zonā vai pelēkas dūmakas aizsegā. Mums ir jādara viss, lai Latvija būtu drošs un uzticams partneris gan ekonomikā, gan starptautisko attiecību arēnā. Šeit vislielākā atbildība ir valdībai, Saeimai un katram mums individuāli.

Kopā ar saviem Eiropas Savienības partneriem šogad mēs turpināsim strādāt pie jaunu brīvās tirdzniecības līgumu noslēgšanas, tostarp ar Austrāliju, Jaunzēlandi, un raugāties arī uz līguma ar MERCOSUR jeb Dienvidamerikas valstu tirdzniecības bloku pabeigšanu. Esam ieinteresēti Eiropas Savienības un Indijas brīvās tirdzniecības sarunu atsākšanā.

Nozīmīga loma Latvijas ekonomisko attiecību veicināšanā ir Latvijas diasporas pārstāvjiem. Jau pašlaik dažādās pasaules malās mītošie profesionāļi ar savām zināšanām un kontaktu loku palīdz apzināt iespējas un partnerus arī Latvijas uzņēmējiem. Tas ir jāizmanto arī turpmāk!

Diasporas politika ir kļuvusi par patstāvīgu politikas jomu. Tradicionāli nozīmīga ir mūsu sadarbība latviešu valodas un kultūras uzturēšanā, bērnu un jauniešu saiknes ar Latviju stiprināšanā. Tas turpināsies. Bet arvien lielāku nozīmi iegūst mūsu spēja veidot dinamisku sadarbību ekonomikā, zinātnē, sportā, kā arī jāmāk piesaistīt Latvijai nepieciešamo ekspertīzi veselības, finanšu, ekonomikas un citās nozarēs.

Cienītās deputātes un godātie deputāti!

Attiecībās ar Krieviju Latvija ietur divu ceļu politiku – dialogu un atturēšanu.

Mēs nevaram ignorēt Krievijas karaspēka koncentrāciju Kaļiņingradā un Krievijas Rietumu militārajā apgabalā. Tā ir izteikta Krievijas spēka demonstrācija.

Šis ir arī laiks, kad vēstures notikumi un atceres dienas ir īpaši nozīmīgas mūsdienu politikā un diplomātijā.

Mēs ar cieņu pieminam miljoniem upuru, kuri gāja bojā Otrajā pasaules karā. Mēs augstu novērtējam sabiedroto karavīru ieguldījumu hitleriskās Vācijas sagrāvē.

Šogad tiks atzīmēti septiņdesmit pieci gadi kopš Otrā pasaules kara beigām Eiropā un Tālajos Austrumos. Mēs saprotam, ka Hitlera Trešajā reihā brīvas Latvijas nebūtu.

Vienlaikus mēs nosodām pēdējā laika Krievijas amatpersonu un propagandas centienus attaisnot Staļina agresīvo un noziedzīgo pirmskara diplomātiju. Molotova – Ribentropa pakta noslēgšana, sadalot Eiropu ietekmes sfērās, uzbrūkot Polijai, okupējot Baltijas valstis un izraisot Ziemas karu pret Somiju, ir šīs ārpolitikas tiešs rezultāts.

Saeimas 16. janvāra paziņojums par Latvijas okupācijas un Otrā pasaules kara vēstures sagrozīšanas nepieņemamību skaidri definē Latvijas nostāju šajā jautājumā.

Šis aspekts no Latvijas ārlietu dienesta prasa konsekventu pieeju vēstures jautājumu skaidrošanā un objektīvas vēsturiskās atmiņas veidošanā. Tādēļ Baltijas valstu, Polijas un citu sabiedroto cieša, saskaņota rīcība un vienota vēstījuma paušana Eiropas vēsturiskās atmiņas nostiprināšanā ir gan stratēģiski svarīga, gan tai ir simboliska nozīme.

Kamēr Krievija turpinās pārrakstīt vēsturi, svinēt suverēnu valstu okupāciju un attaisnot totalitāru režīmu rīcību, kā arī turpinās agresiju pret Ukrainu un Gruziju, bezprincipu drošības telpa “no Lisabonas līdz Vladivostokai” nav iespējama.

Godātie deputāti!

Šogad atzīmēsīm Apvienoto Nāciju Organizācijas dibināšanas septiņdesmit piekto gadskārtu. Lai gan Latvija nevarēja būt to valstu

vidū, kuras 1945. gadā apvienojās šajā organizācijā, tieši ANO bija pirmā starptautiskā organizācija, kurā Latvija iestājās uzreiz pēc neatkarības atgūšanas.

Latvija ANO un citās starptautiskajās organizācijās ir konsekventi iestājusies par starptautisko tiesību un valstu teritoriālās integritātes ievērošanu. Lai gan ANO un tās institūcijas ir tikušas pamatoti kritizētas par neveiksmēm miera un cilvēktiesību nodrošināšanā pasaulē, tā joprojām ir neaizstājams starptautisko tiesību sargs. Tādēļ Latvija pērn ir atzinusi ANO Starptautiskās tiesas obligāto jurisdikciju.

Mūsdienu drošības izaicinājumu situācijā daudzpusējā sadarbība jeb multilaterālisms, kas balstās noteikumos un starptautiskajās tiesībās, ir pamats starptautiskajai kārtībai.

Nacionālās drošības interesēs, kā arī lai vairotu Latvijas ietekmi un atpazīstamību, Latvija kandidē uz ANO Drošības padomes nepatstāvīgās dalībvalsts vietu laikā no 2026. līdz 2027.gadam.

Nelielām valstīm dalība ANO Drošības padomē dod iespēju piedalīties un būt redzamām pasaulē svarīgāko drošības jautājumu risināšanā. Vienlaikus šī dalība simbolizē valsts briedumu un spēju uzņemties atbildību par pasaules mēroga procesiem.

Kandidēšanas kampaņa kļūs par ieguvumu, palielinot Latvijas atpazīstamību un popularizējot mūsu tautsaimniecības nozares globālā mērogā.

Piemēram, Latvijas uzņēmējiem šī kandidēšana var kļūt par praktisku ieguvumu kontaktu atrašanā un produktu un pakalpojumu reklamēšanā. Lai sagatavotos Latvijas kandidēšanai un darbam ANO Drošības padomē, valdība formulēs Latvijas kandidēšanas kampaņas saturiskās prioritātes.

Šajā kontekstā Ārlietu ministrija gatavo Latvijas attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes turpmākajam periodam. Attīstības sadarbības instrumenti nodrošina Latvijas iesaisti un redzamību ārpus tradicionālajiem reģioniem.

Ir nepieciešams palielināt attīstības sadarbībai atvēlēto finansējumu. Tas ir praktisks ārpolitikas instruments, ar kuru Latvija atbalsta pozitīvas pārmaiņas un attīstību.

Ekselences, dāmas un kungji!

Savā un Latvijas ārlietu dienesta vārdā īsi pirms Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas *de iure* 99. gadadienas vēlos pateikties par sadarbību visiem mūsu sadarbības partneriem Saeimā, kolēģiem valdībā, valsts un pašvaldību institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.

Īpašs paldies diplomātiem, konsulārajām amatpersonām un ārlietu dienesta darbiniekiem par viņu devumu, pārstāvēt un aizstāvēt Latviju pasaulē.

Mums priekšā ir interesants un izaicinājumiem bagāts gads. Strādāsim kopā mūsu valsts un tautas labā.

Paldies par uzmanību!

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministra-edgara-rinkevica-uzruna-saeimas-arpolitikas-debates-2020-gada-23-janvari>